

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460518

23. De Præsumptionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61781)

ac rationi & veritati conformior est, quam probatio per instrumentum, utpote quæ spectatâ rei causâ est tantum semiplena probatio, ut testimonium unius hominis; & solum ex singulari beneficio, & indulgentia juris pro plena probatione acceptatur propter maximam præsumptionem, quæ præsumitur, Notarium ob officium publicum, & præstitum juramentum testes absentes, vel aliud falsum instrumento non inscripturum, hanc verò præsumptionem veritati, & omni jure firmissimâ probationem præferri duos testes cedere, æquissimum est. In dubio tamen semper instrumento, maxime si publicum sit, plus favere Judex debet, quam probationi in contrarium adductæ. *Novel. 73. c. 3. Panorm. in d. c. 10. num. 13. h. t.*

Ratione *rasura & cancellationis*, quatenus reprobetur instrumentum, considerandum est ex loco, & tenore: etenim rasura alicujus dictionis vel syllabæ, aut cancellatio facta in loco suspecto, id est, in aliqua parte substantiali, ex qua nimirum questio dependet, & alteratio sententiæ induci potest, instrumentum visiat, suspectumque reddit. *c. inter dilectos 6. h. t.* non verò, si rasura vel cancellatio reperitur in parte non substantiali. Quæ sententiam principalem non mutat, adeoque in loco non suspecto. *cap. 3. & ibi Gonzales. num. 5. h. t. c. cum venerabilis de Religios. domib. l. ult. & ibi Dec. C. de Edicto D. Hadriani.*

TITULUS XXIII.

De Præsumptionibus.

SUMMARIA.

1. Præsumptionis etymologia. 2. Synonymia.

3. Definitio. 4. 5. 6. Et divisio.

KÖNIG IN DECETAL. LIB. II.

7. Per quæ verba significetur præsumptio?

8. Usque 12. Præsumptio versatur circa personas, res & judicia.

12. Forma. 13. Finis. 14. Et seqq. Effectus præsumptionis.

24. In quo præsumptio differat à fictione?

Locò probationis in foro præsumptionibus nonnunquam utimur, quibus etiam tam diu stamus, quam diu certior probatio non affertur.

§. I.

Præsumptio nomen sortita est à dictione *pra*, id est, *ante*, & *sumptio*: quia ante legitimas probationes aliquid sumit pro vero. *Umm. ad Process. judic. disp. 15. num. 27.*

§. II.

Synonyma Præsumptionis vulgò esse, 2 censentur: indicium, conjectura, signum, & suspicio. Dixi autem vulgò pro Synonymis haberi: siquidem inter hæc manifestæ differentiæ sunt, quas videre est apud Menoch. *De Præsumption. l. 1. q. 7.*

§. III.

Definitur Præsumptio, quòd sit conjectura, 3 ex aliquo signo verosimili proveniens probationis locò allegata, aut à Judice assumpta ad adstruendam rei dubiæ fidem.

§. IV.

Dividitur Præsumptio I. in præsumptionem violentam, seu vehementem, 4 probabilem, seu discretam, & levem, seu temerariam. Præsumptio violenta est, quæ urgenti, & valde probabili conjecturæ innititur, ac vehementer movet, cogitque ad credulitatem. Probabilis seu discreta est, quæ ex probabili, & minùs urgente ratione concipitur. Temeraria, quæ communiter *suspicio* vocatur, est, quæ ex levibus, vanisque causis

Fff

ac

ac privato affectu deducitur, atque ideo in jure reprobatur. Pirthing. *h. t. n. 5.*

§ I. Dividitur præsumptio in præsumptionem hominis & juris. Præsumptio hominis, quam aliqui præsumptionem judicalem appellant, est conjectura nullo jure expressa, aut firmata, sed quam concipit homo ex facti qualitate, & circumstantiis aliquid conjiciendo, & assumendo pro vero, donec aliud demonstratur, ac doceatur. Præsumptio juris dicitur, quæ legibus est expressa, id est, quando suppositis circumstantiis ipsa lex aliquid conjicit. Atque hæc præsumptio est vel juris tantum, vel juris & de jure. Præsumptio juris tantum est, quando jus in dubio aliquid præsumit, & tam diu pro vero habet, donec vel contrariâ probatione, vel fortiori præsumptione elidatur. Nuncupatur ab aliis præsumptio probabilis, ejusve complura exempla in *cap. 1. 2. 3. 4. & 15. h. t.* & passim alibi occurrunt. Præsumptio juris & de jure autem est, cum lex aut canon ita aliquid præsumit, ut super tali præsumptione jus firmum statuatur, eamque præsumptionem ita pro vero vult haberi, ut regulariter probationem in contrarium non admittat. Ab aliis nominatur præsumptio necessaria, & immutabilis, ejusque exempla proponuntur in *c. 21. & 30. de Sponsalibus. in l. antiqua 23. C. ad SC. Velleian. in l. miles §. 8. ff. ad Leg. Jul. de Adul. in l. final. C. Arbitrium tutela*

§. V.

7 *Causa efficiens* Præsumptionis, ut ex modo dictis liquet, est vel homo, seu *Fundex*, vel *Jus*, seu *Lex*. Censetur autem præsumptio à lege induci. I. cum Lex ait, esse *questionem voluntatis* & deinde aliquid statuit; ut in *l. is qui ff. de Legat. 3. in l. jam hoc jure ff. de Vulg. & pupill. sub-*

stit. & in l. quamvis C. Eod. II. Per verbum: videtur, ut in l. 2. ff. de Passu in l. 24. & 27. ff. de Probation. III. Per verbum: intelligitur; juxta c. 3. h. t. & l. 9. §. fin. ff. de Rebus dubiis. IV. Per verbum: creditur; juxta d. l. 9. §. fin. in fin. V. Per verbum: existimo, vel existimo: ut in l. Divus ff. de in integr. restit. & in l. fin. in fin. ff. de O. & A. VI. Per verba hæc: conjectura est: conjecturam facimus: juxta l. 21. §. sed etsi notum ff. Qui testam. fac. & l. 102. ff. de Condit. & demonstr. VII. Per verba: præsumptum est juxta l. quòd si nolis §. qui mancipia ff. de Edilit. Edict. VIII. Per verbum: arbitror. juxta l. 7. in pr. ff. Depositi. IX. Per dictionem: proinde & forte: ut in §. si scriptum Instit. de Inutil. stipulat. & in Aovell. 1. c. 2. in pr. §. sancimus. Menoch. de Præsump. l. 1. q. 10. per tot. Sed in his omnibus considerata est subjecta materia, de qua lex loquitur, & attendenda communis DD. interpretatio, cum illa vocabula varios sensus recipiant, & sæpe etiam fictionem juris, aut interpretationem importent.

§. VI.

Materia, seu Objectum præsumptionis sunt personæ, res, & actiones, seu judicia: circa hæc tria enim, ut jus, ita omnis versatur præsumptio.

Circa personas: qualitates, quæ à natura insunt, semper adesse præsumuntur. Sic quilibet præsumitur liber, non servus: arg. l. 4. ff. de F. & F. Parentes præsumuntur amare liberos, & viceversa: arg. l. si pupillorum 7. §. si pater 2. ff. de Rebus eor. qui sub tutel. Inter personas valde propinquas naturale foedus non permittit, quidquam sævi criminis suspicari. c. 15. & ibi Panormit. *h. t.* In possidente præsumitur bona fides. l. penult. C. de

C. de Evict. in fœminis loquacitas, imbecillitas, & timiditas l. 2. ff. Ad SC. Vellejan. l. 4. ff. de Nuptiis. in senibus prudentia. l. semper ff. de Jure immunit. in minoribus inconflata facilitas & ignorantia l. si quis patrem ff. Ad SC. Maced. Homo præsumitur castus, sobrius, laudabilis conservationis, & honestæ vitæ. l. 75. causâ 1. q. 1. Quilibet creditur idoneus ad officium, beneficium, vel actum aliquem exercendum. c. fin. h. t. Nemo præsumitur vivere ultra 100. annos. Menoch. lib. 6. præsumpt. 49. Si duo simul pereant naufragiò, aut incendiò præsumitur infans periùsse ante adultum, senex ante robustum, infirmior ante fortiorem. l. 22. & seq. ff. de Reb. dubiis.

10 Circa res præsumitur, eas in statu & conditione, quâ ante fuerunt, esse & durare. Ita v. g. ubi olim fuerunt termini confinium, etiam hodie esse præsumuntur, nisi probentur mutati. l. 11. ff. Fin. regund. Res quælibet præsumitur libera, donec probetur servitus per l. 15. ff. de oper. novi nunciat. l. 8. C. de Servitut. allodialis, usquedum probetur feudalis. Alex. consil. 129. vol. 1. & consil. 6. vol. 4. Resbach in Praxi civil. tit. 64. num. 16.

11 Circa judicia præsumitur pro justitia processûs, & pro Judice, quòd officio suo ritè functus sit. l. 2. C. de Offic. civilium Judicum. c. in nostra de Procuratoribus. c. nisi essent de Præbend. c. absit causâ 11. q. 3. Unde colligunt Theologi, posteriorem confessarium præsumere posse, & debere de primo, bene functum esse officio suo circa examen numeri, specierum, aut restitutionem poenitentia. Quod certas causas atinet, illa-

rum favor de jure proditur, ut in matrimoniali pro matrimonio; in liberali pro libertate; in causa dotis, pro dote; venditi, pro emptore, stipulationis, pro promissore præsumatur per ea, quæ notat Synchronus, in l. 9. C. de Nupt. l. inter partes 38. ff. de Re jud. l. in ambiguis ff. de Jure dor. l. veteribus ff. de Pactis l. stipulatio §. in stipulationibus. ff. de V. O. De reliquo in benigniorem partem sumenda est præsumptio, ut & interpretatio facienda. l. quoties 21. l. semp. 15. ff. de R. L. c. estote 20. Eod. & ut actus sustineatur. l. 2. ff. de Milit. testam. & ut dolus, & delictum excludatur. Menoch. de Præsumpt. lib. 5. præsumpt. 2. & 3.

§. VII.

Forma præsumptionis potest intelligi ex 12 definitione, & divisione suprâ traditis.

§. VIII.

Finis præsumptionis est subire vices 13 probationis; ad præsumptionem enim recurrimus, ubi alia probatio non est, vel non tam potens; quapropter indirecta vocatur probatio.

§. IX.

Effectus præsumptionis pro ejusdem varietate variat, cum præsumptio alia sit efficacior, ac in asseveranda veritate potentior.

Effectus præsumptionis hominis est, 15 quòd interdum, si vehemens sit, plenam fidem faciat; interdum transferat onus probandi in adversarium; interdum semiplenè probet; interdum minus, quàm semiplenè, prout vel fortior est, vel levior, quod prudens Judex arbitrabitur. Menoch. de Præsumpt. l. 1. q. 79.

Effectus præsumptionis juris est, quòd eum, pro quo stat, liberet probandi necessitate, eamque transferat in adversarium.

rium, quod nisi contrarium probet, intentio alterius habetur pro veritate. *l. 12. ff. de Probat. l. 16. C. Eod.* aded, ut nec iuramentum deferatur implendæ probationi, si semiplenè probasset per unum testem, vel alio modo. *Mynsing. cent. 5. observ. 68. num. 3.* Licet nonnunquam deferatur ad purgandam præsumptionem. *c. fin. de Jur. jur. c. ult. Qui matrim. accus.*

17 *Effectus* præsumptionis juris & de jure est, quod ita habeatur pro veritate, ut *regulariter* contrariæ probationi locus non sit, ut tradunt communiter DD. *ex c. ad id c. is, qui fidem de Sponsalib. ex l. à Divo §. pignora ff. de Re jud. l. fin. in fin. C. Ad SC. Maced. l. fin. C. Arbitr. int.*

18 *Dixi: regulariter*; Fallit I. si per indirectum duobus, vel tribus testibus probetur contrarium, probando scilicet aliquem defectum, quo probato corrumpitur fundamentum præsumptionis; veluti si contra præsumptionem illam juris, & de jure, quæ ex possessione immemoriali præsumitur titulus & consequenter præscriptio, ostendas, possessionem non esse immemorialem, vel possessorem semper in mala fide fuisse. *Haunold. tom. 5. de F. & F. tr. 4. c. 5. n. 641.*

Fallit II. Si confessio saltem judicialis contra talem præsumptionem pugnet, modò sit de facto, quod in illius potestate est, contra quem militat præsumptio. *Panorm. in c. is, qui fidem. n. 9. de Sponsal.* Unde licet præsumptio juris & de jure stet pro eo, pro quo sententia lata transit in rem judicatam, si tamen victor fateatur, aliter rem se habere, sententia revocatur. Quia quamvis præsumptio juris & de jure pro veritate habeatur, tamen à parte rei veritas non est, sed tantum præsumptio; ubi verò clara veritas elucet per

propriam confessionem, præsumptioni locus esse non potest per *l. 29. §. 1. ff. de Probat.*

Fallit III. Si contrarium sit notorium: nam evidentia facti nunquam censetur exclusæ, cum prævaleat omnibus aliis probationibus. *Menoch. l. 1. de Præsumpt. q. 60.* Et hinc in foro conscientie, ubi non valent præsumptiones, sed homo certam habet notitiam rei, necesse est, ut possit contra præsumptionem juris & de jure retinere rem v. g. tutor, si sciat rem à se in inventarium relatam, non esse pupilli, sed suam. *Brunnemann in Processu civil. cap. 24. n. 1.*

Cæterum una præsumptio tollit alteram, & fortior enervat debiliorem. *c. transmissa qui filii sint legit. l. Divo. ff. De integr. restit.* idque obtinet etiam in præsumptione hominis, quæ, si validior sit, & verosimilior, juris quoque præsumptionem refellit. *arg. l. Lucius 93. §. 3. ff. de Legat. 3.* Advertit verò *Menoch. de Præsumpt. q. 29.* præsumptionem, quæ favet animæ, quæ stat pro valore actus, quæ à substantia potius, quàm à solennitate petitur, quæ est benignior, quæ juri communi consonat, quæ est specialis potius, quàm generalis, quæ est pro reo, quæ fundatur in ratione naturali potius, quàm in civili, quæ deducitur à possessione: has, inquam, præsumptiones suis oppositis esse meliores, & prævalere.

Restat *controversia*: num ex nudis præsumptionibus in causa criminali sententia ferri, reusve condemnari queat?

Prima sententia est, reum criminis ob præsumptionem damnandum non esse, sed potius absolvendum; cui suffragatur *primò text. in c. literas 14. h. t. ibi: præ-*

per solam suspensionem quamvis vehementem, volumus illum de tam gravi crimine (hæresis) condemnare. *Secundò text. in l. absentem §. ff. de Pœnis. ibi: sed nec de suspensionibus debere aliquem damnari. Divus Trajanus assiduo Severo rescripsit satisque esse, impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnari. Tertiò text. in c. nos in quemquam causâ 2. q. 1. & in l. qui sententiam C. de Pœnis. perspicue tradit, in convictum, aut confessum tantum sententiam proferri non posse. Et hanc sententiam defendunt Clar. *recept. sentent. §. fin. q. 20. n. 5. & Fachin. lib. 1. controvers. c. 29.**

21 *Secunda sententia contendit, ex præsumptione violenta in causa criminali reum etiam pœnâ ordinariâ condemnari posse; quæ probatur primò ex c. 12. h. t. ubi ex actibus adulterio propinquis iudicatur adulter manifestus. Secundò ex l. fin. C. de Probat. ubi apertè docetur, posse crimina vel idoneis testibus, vel aperitissimis documentis, vel iudiciis indubitatis probari. Tertiò ex l. si qui 34. C. Ad Leg. Jul. de adult. ubi qui adulterii accusati obtentu consanguinitatis magnam vim argumentorum elidentes evasere, si postea nuptias coièrunt, ex præsumptione ista condemnantur tanquam convicti. Idem est in eo, qui uxorem tuam, tertiâ denuntiatione à te admonitus, ut suspectâ conversatione abstineret, deinceps alloquitur. *Novel. 117. c. 15.**

22 *Tertia sententia vult, in criminalibus reum quidem ex violentis præsumptionibus puniri posse, non tamen pœnâ ordinariâ, sed mitiori juxta iudicis arbitrium; cui favet d. c. 14. h. t. & c. 10. de Purgat. can. ubi de hæresi suspecto ob vehementem præsumptionem pœna aliqua extra-*

ordinaria infligi iubetur. Atque hanc opinionem in praxi receptam, testatur Zoëf. *h. t. n. 12. in fin.*

Ego primas secundæ defero, modò 28 præsumptiones ita violentæ sint, & evidentes, ut pariant moralem certitudinem, neque contrarium suaderi, aut cogitari possit; ex ea ratione: quia delicta evidenter probata possunt utique puniri pœnâ ordinariâ. Ergo cum præsumptiones vim probationis habeant, poterit quoque secundum illas, si evidentes sint, ordinaria pœna infligi, præsertim in delictis occultis, ut in simonia, incestu, & adulterio, quæ sunt difficilis probationis, ne aliàs semper maneant impunita, & reddantur improbabilia. Quòd si præsumptiones violentæ sint, sed non evidentes & indubitæ, sufficiunt quidem ad indicendam purgationem canonicam in foro Ecclesiastico *c. t. de Purgat. can.* & in foro civili iudicium faciunt ad torturam. *l. 18. §. reus ff. de Pœnis l. miles 8. §. oportet ff. Eod.* Ex his solis verò, cum plenæ probationi non æquivalent, reus neque pœnâ ordinariâ, maximè capitali, juxta *jura pro prima sententia adducta*, neque extraordinariâ plecti potest, imò post admotas torturas, aut purgationem canonicam absolvi debet; nisi ipsamet indicia per se mala & scandalosa sint, ob quæ reus pœnâ arbitriâ puniri valet, licet à crimine principali absolvatur; quo sensu accipitur *d. c. 14. h. t. & c. 10. de Purgat. can.*

§. X.

Affinis præsumptioni est fictio juris. 24 Differt tamen: nam fictio non est rei dubiæ, sed certæ falsitatis pro veritate assumptio ex certa causa, & ad inducendum aliquem juris effectum; ut si jus fingat

existentem in utero, quando agitur de ejus commodo, esse natum: Religiosum esse mortuum, dum verè vivit: Patrem & filium esse unam personam, cum sint duæ: Canonicum, qui est in studiis, esse præsentem ad effectum percipiendi redditus &c. Unde contra fictionem juris non admittitur probatio, bene autem contra præsumptionem. Item leges, quæ in falsa præsumptione fundantur, non obligant in conscientia, bene autem, si fundentur in fictione. P. Engel h. t. numer. 14. & 15.

TITULUS XXIV.

De Jurejurando.

In probationum aliarum defectum sæpius in judicio defertur jusjurandum; de quo hic prius in genere, deinde in specie de juramento litis decisorio, nempe voluntario, judiciali, & necessario; atque de juramento in litem, seu litis æstimatorio agemus.

Pars I.

De Jurejurando in genere.

SUMMARIA.

1. Juramentum quid nominis? 2. quid rei.
3. 4. 5. & quomplex?

6. Est omni jure licitum.

7. In jurante requiritur usus rationis. 8. usque 11. & intentio jurandi.

11. Quod juramento assertitur debet esse certum.

12. usque 19. Quod jurato promittitur, debet esse honestum & licitum.

19. usque 29. Requisita juramenti in genere. 29. Eiusdem finis.

30. usque 32. Quatenus obliget. 32. usque 36. & contractus confirmet?

37e & seqq. De contrariis juramenti.

§. I.

Jusjurandum, quod alio nomine *juramentum*, & subinde *Sacramentum* appellamus, primam originem trahit à *jure* & *jurando*, quasi id, quo super juratur, juris instar obliget, & ad præstationem adstringat arg. l. 5. in pr. ff. hoc tit. l. 2. l. 12. § 5. c. de Reb. cred. vel quia id, quod Divinò testimoniò firmatur, quasi jure suo pro vero habendum sit, & inviolabiliter observandum, cum DEUS testis sit infallibilis, & ipsa veritas e. à nobis 28. de Sentent. excom. Covarr. in c. quamvis. de Pact. in 6. 1. p. in princip. num. 30.

§. II.

Definitur jusjurandum, seu juramentum, quòd sit invocatio Divini nominis in testimonium veritatis. S. Th. 2. 2. q. 89. a. 1.

§. III.

Dividitur I. In juramentum assertorium, & promissorium. Juramentum as-